

pokazuje pripadnost. To je novi žargon jedinstva (Claussen) opšteprihvaćen od kraja 20. veka. Bilo bi pogrešno misliti da je ovaj žargon potpuno iracionalan. Uprkos svemu, ne treba zaboraviti da je opažanje različitog ekonomskog interesa važna osnova prihvatanja određenog oblika kolektivnog identiteta. Ali, ovu spontanost izbora narušava kod društava u krizi manipulacija vladajućih snaga, a u ratu presija nacionalističkog patriotizma. Kod tzv. društava u tranziciji nesigurni su ekonomski interesi u budućnosti, pa je veza između ekonomske ugroženosti i tipa identiteta kolebljiva. Osim toga, identitet političkih elita i identitet birača nije isti. Kod pomenutih režima važna osnova identiteta je podela na levicu i desnicu. Levica asocira na vezu sa ranijim socijalističkim režimom, dok desnica znači vezu sa ranijom opozicijom

Uzimajući u obzir izneta upozorenja, u ovoj knjizi prilazi se identitetu kao pretežno interesno uslovljenoj i ideološki uobličenoj, a ne kao vanvremenoj imanentnoj vrednosti. U tehničkom smislu identitet čine "vrednosti, kategorije, simboli, oznake i pogledi na svet koje ljudi stvaraju da bi osmislili svoje mesto u svetu", i odgovorili na pitanje "Ko sam ja/smo mi" preko ličnog i grupnog identiteta (Breslauer 1996). Ljudi nisu rođeni sa svešću o identitetu već ga stižu socijalizacijom. U sadržinskom pogledu identiteti mogu biti rodni, nacionalni, regionalni, rasni, etnički i jezički, verski, klasni, profesionalni, ideološko-politički, političko-organizacioni, generacijski i sl. Danas prevladavaju etnički, verski i rodni, a potisnut je klasni identitet. Kolektivni identiteti su okviri sa kojima se pojedinci poistovećuju u osnovi radi zaštite interesa. Na ovaj motiv nadovezuje se tradicionalna i afektivna vezanost. Pojedinač i grupa mogu posedovati i više neprotivrečnih identiteta. Identitet se može menjati u celini (napuštati jedan, a prihvatati drugi manje ili više oprečni) ili se samo menjati prioritet između više identiteta. Sa izmenom epohalne svesti na delu su obe vrste promena. Izražavanje identiteta uvek je društvenopolitički uslovljeno: može porasti svest o identitetu, ovaj se može redefinisati, a može se priznati i konflikt među identitetima. Javne organizacije mogu buditi ili sprečavati nastajanje svesti o novom identitetu ili o konfliktima između više identiteta. Kod društava u razvoju određena evolucija identiteta je normalna. Pojedinač ne mora biti svestan spoljašnjeg pritiska kod promene identiteta, pa čak ne mora biti svestan ni da je izmenio identitet. Pojava mnoštva različitih sećanja kod različitih grupa svedoči o njihovoj potrazi za identitetom. Eksploziju sećanja manjina pokrenula su tri talasa dekolonizacije: globalna dekolonizacija kolonijalno zavisnih društava, zatim dekolonizacija socijalnih, verskih polnih i manjinskih grupa na Zapadu, koje afirmišu vlastito sećanje zbog težnje za priznanjem, i najposle slom totalitarnih režima 20. veka, tj. ideološka dekolonizacija i pojava naroda sa dugom tradicijom sećanja (Rusija, Balkan, Afrika) (Nora 1999). Sa raspadom evropskog socijalizma došlo je do snažne krize identiteta, jer je integracija socijalizma odveć počivala na nekoliko ključnih društvenointegrativnih vrednosti koji su diktirale ili potiskivale ostale: klasna pripadnost je dugo potiskivala nacionalnu i versku. U periodu ubrzane socijalističke modernizacije i povećane društvene pokretljivosti bili su funkcionalni nadnacionalni i netradicionalni internacionalistički identiteti. Ove vrednosti nošene su imperativima levičarske epohalne svesti, nametane na pretežno autoritaran način, ali i spontano prihvatane. Što je društvo postajalo složenije, iziskivalo je više identiteta, tj. obrazaca samopoimanja i zaštite vlastitih interesa. Regulacija beskonfliktnog sapostojanje grupa sa različitim identitetom složen je postupak, a u poslesocijalističkim višenacionalnim sredinama još uvek je opterećena stereotipima i političkom kulturom koji jačaju iracionalna sukobljavanja.